

УДК 32.322

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.59.28>

СПІВВІДНОШЕННЯ СВІТСЬКОЇ ТА ЦЕРКОВНОЇ ВЛАДИ У ПОЛІТИЧНІЙ ДОКТРИНІ ДАНТЕ АЛІГ'ЕРІ

Вікторія Бунь

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
філософський факультет, кафедра теорії та історії політичної науки
вул. Університетська, 1, 79000, м. Львів, Україна*

У статті розглянуто політичну доктрину Данте Аліг'єрі на основі аналізу трактату «Монархія» (1313 р.). Автори, зокрема Льюїс Р. В. Б., Дронке П., Каселл Е. К. та інші, досліджують політичні ідеї Данте, і ця стаття поглиблює розуміння його політичної теорії через призму конфлікту між імперською та папською владою в середньовічній Італії.

Автор наголошує, що в трактаті «Монархія» Данте висловлює своє бачення необхідності імперії як єдиного політичного організму, що об'єднує людство під владою одного імператора. Доведено, що на противагу папській теократії та радикальним світським теоріям (Марсилій Падуанський), Данте пропонує дуалістичну модель влади: імператор, що отримує мандат безпосередньо від Бога, керує земними справами, а церква – духовними. Автор наголошує, що Данте виступає за гармонію влад, де імператор не є тираном, а слугою народу й виконавцем об'єктивних законів справедливості. Мислитель апелює до божественного походження імперської влади та стверджує, що лише всесвітня монархія здатна забезпечити справедливість і порядок у світі. Данте визнає авторитет Папи в релігійних питаннях, але стверджує, що Церква не повинна втручатися у світську політику. В трактаті він розглядає роль Церкви та папства в суспільстві, визначаючи їх місце як допоміжне до світської монархії.

Одним із важливих аспектів роботи є те, що Данте, хоча й виступає за незалежність світської влади, вбачає в ній не просто засіб для контролю та домінування, а важливий інструмент для забезпечення загального блага. Цей підхід до влади дозволяє Данте побудувати модель влади, яка не лише підтримує порядок, а й охороняє свободу та справедливість у суспільстві. Також доведено, що Данте наголошує на тому, що імператор отримує свою владу безпосередньо від Бога, але й від народу, що додає його концепції сучасного звучання.

Автор також розглядає вплив філософії Аристотеля та Томи Аквінського на політичні погляди Данте, а також теологічні основи його концепції влади, що формують основу для розвитку його політичних ідей. Наголошено, що ідеї Данте, спочатку засуджені церквою, згодом вплинули на реформативну думку та сучасні концепції світської держави.

Ключові слова: Данте Аліг'єрі, «Монархія», світська влада, церковна влада, папство, природне право, держава, справедливість, свобода.

Дослідження політичної думки у Середньовічній Європі зосереджене навколо питань легітимності влади, права на правління, справедливості та закону і звісно питання співвідношення світської та церковної влади. Приблизно в 1000 р. у Християнській Церкві утвердилося верховенство пап, які поступово втілювали у життя папську політичну доктрину. Церква перетворилася на потужного політичного актора, а такі папи Інокентій як III, Григорій IX, Інокентій IV стали справжніми володарями, що змушували середньовічних королів і князів визнавати себе васалами пап. Розвиток політичної думки перемістився у релігійне середовище, де теологи активно піднімали питання боротьби влади церковної та світської. Крім цього питання співвідношення церковної та світської влади було одним

із найбільш суперечливих у середньовічній світській політичній думці. Найбільш радикально її вирішив Марсилій Падуанський оголосивши джерелом влади народ, а Церкву частиною світської держави в усіх аспектах, у яких вона впливає на земні справи. Менш радикальним у цьому питанні був Данте Аліг'єрі чий підхід можна назвати «дуалістичним», але з явним акцентом на незалежність імперської влади. Отже, метою статті є розгляд проблеми співвідношення світської та церковної влади у політичній доктрині Данте Аліг'єрі.

Політичні ідеї Данте активно досліджували такі автори як Льюїс Р. В. Б. [1], Дронке П.[2], Каселл Е. К. [3], Ржевська В.С.[4, 5] тощо.

Данте Аліг'єрі відомий насамперед завдяки своїй літературній спадщині, де він є одним з найвидатніших поетів всіх часів. Але Данте залишив після себе трактат «Монархія» (завершена ця праця була у 1313 році), у якій продемонстрував себе визначним політичним мислителем. Також вагомою була роль Данте у флорентійській політиці.

Питання яке ставить Данте вічне – як досягти миру та соціального благополуччя. Відповідь відображає середньовічний політичний світогляд Данте. Умовами настання миру він називає встановлення всесвітньої монархії (імперії), владу імператор отримує безпосередньо від Бога, а римський народ цілком законно взяв на себе роль імператорської влади.

Насправді таку позицію Данте не складно зрозуміти. Коли поет долучився до італійської політики Флоренція була самостійним містом-республікою під верховенством курії. Італія була роздробленою, міста між собою ворогували, імператор Священної Римської імперії намагався відновити імперію, а Папа Римський наполягав на тому, що влада духовна має бути вищою за владу світську. У самій Флоренції у той час ворогували два політичні угруповання гвельфи (підтримували Папу Римського) та гібеліни (проімперські налаштовані). Данте описав їхню політичну боротьбу у «Божественній комедії». В таких умовах у 1295 році Данте починає свою політичну кар'єру. Він бере участь у роботі декількох управлінських інститутів республіки, обіймає посаду посла і, нарешті, у 1300 р. отримує найвищу посаду, а саме стає членом *signoria* – органу міського самоврядування в італійських містах-комунах (фактично обіймає посаду голови уряду).

У час перебування Данте на посаді протистояння між флорентійськими родинами посилюється і Данте був безпосередньо втягнутий у конфлікт, очоливши білих гвельфів. Проте у 1301 р. у Флоренції приходять до влади чорні гвельфи, а очільників білих гвельфів і Данте у тому числі було звинувачено у корупції і вигнано з міста. З цього часу поет опиняється за межами свого рідного міста на чужині, де і перебуватиме до кінця свого життя.

Ображений на рідне місто, у якому його засудили до спалення, спостерігаючи за надзвичайно пошматованою, політично роздробленою Італією, політичний ландшафт якої виглядав як чвари між численними містами-державами та невеликими монархіями не дивно, що порятунок Італії мислитель вбачав саме у форматі встановлення всесвітньої монархії. Саме обґрунтуванню цієї тези присвячений трактат «Монархія».

Перед тим як прийти до цієї тези, Данте досліджує поняття та роль держави. Мислитель, слідом за Аристотелем, вважає утворення держави природнім процесом, а людину істотою політичною. Він далекий від розуміння держави як абсолютного зла і результату гріхопадіння людини. У державі можливе щасливе і мирне життя. Таким гарантом миру стає монархія та монарх (всесвітній імператор). Влада імператора засновується насамперед на божественній волі, а також праві, моралі і загалом природі світобудови: «Світська монархія називається звичайною імперією і є єдиною владою, що перебуває над усіма владами у часі» [6, с. 5]. Імперія як правове утворення передує імператору, імператор

зобов'язаний як третейський суддя бути посередником у суперечках правителів окремих держав. Правовий характер законів втрачається, якщо вони використовуються не для загальної користі. Імператор зобов'язаний турбуватися не лише про справедливість та порядок, а й про свободу. Народ, що живе під владою монарха найбільш вільний. Лише монарх може захистити людей від спотворених (неправильних за термінологією Аристотеля) форм правління.

Цікавим є твердження, що поруч із монархом має бути філософ, який має стати духовною опорою імператора. Саме тому і сам Данте прагнув бути поруч із Генріхом VII. 1308 р. Генріха Люксембурзького було обрано німецьким королем. Невдовзі він повідомив про рішення їхати до Італії, щоб поновити Римську імперію. Данте зустрів цю новину із великим захопленням і наприкінці 1310 р. він написав листа до всіх суверенів і народу Італії, в якому закликав їх зустріти Генріха VII як рятівника та визволителя. Згодом у Мілані Данте сам особисто присягнув на вірність Генріху VII. Проте коли у 1313 р. імператор несподівано помирає Дантове політичне майбутнє та його мрії про світову монархію гинуть у безладі громадянської війни.

Проте у цьому ж році Данте завершує «Монархію», у якій остаточно формулює свою політичну концепцію. Політичні погляди Данте сформовані під впливом схоластичної філософії, ідей Аристотеля та вчень Томи Аквінського.

У творі автор ставить три основні питання. Він намагається осмислити, чи потрібна в принципі світська монархія для добробуту світу, чи законно цю владу отримав саме римський народ та від кого залежить авторитет монархії (безпосередньо від Бога, чи його служителя чи намісника). [6, с. 5-6] Тобто книга загалом присвячена саме співвідношенню світської та церковної влади з позиції Данте.

Отже, у першій частині свого трактату він ставить питання: «Чи потрібна світська монархія для всесвітнього благополуччя?» [6, с. 5]. Під «світською монархією» Данте має на увазі єдину владу над усіма світськими справами.

Своє бачення держави він будує на аристотелівсько-томістській концепції, запозичуючи думки про походження держави, її історичний розвиток та головну мету існування. Це допомагає йому обґрунтувати ідею універсальної імперії як найкращої форми правління.

Отже, як вже зазначалося, Данте слідує за Аристотелем і наголошує, що людина істота політична (тобто соціальна). Для досягнення свого земного призначення їй необхідно об'єднуватися у державні утворення. Данте повторює за Аристотелем, що «самотня людина нездатна досягти цієї мети власними силами, оскільки потребує багатьох речей, які не може забезпечити самотійно». [6, с. 6]. За аристотелівською концепцією держава природним чином виростає з таких осередків соціальної організації як родина, громада та місто. Її основне завдання – забезпечення земного щастя та добродесного життя. Натомість Данте вважав, що «людська спільнота може найефективніше реалізувати своє призначення лише за умови досягнення ідеального миру. Всезагальний мир є найкращим з того, що створено для нашого блаженства». [6, с. 17]

Для досягнення цього миру (який дорівнює щастю) усі людські дії мають керуватися розумом. При цьому розум набуває свого найповнішого втілення саме в державному устрої. Кожна форма спільного життя вимагає керівництва: у родині влада належить старшим, у селі – обраному старості, у місті оптимальне правління досягається за єдиного керівника, у королівстві має панувати монарх. Таким чином, Данте обґрунтовував ідею єдиної людської спільноти під владою одного всесвітнього правителя.

Крім означених аргументів, Данте апелює до Бога, зазначаючи, що як світ є під єдиним Божим началом, так і людство має перебувати під одним началом імператора: «Рід

людський найбільше уподібнюється Богу, коли людство демонструє єдність.... Рід людський найбільше уподібнюється Богу, коли підкорюється єдиному правителю». [6, с. 26]

Данте запропонував унікальний погляд, який відрізнявся від концепцій Аристотеля та Томи Аквінського. На його думку, справжні тріумф розуму та щастя можливі лише в межах всесвітньої імперії. Така держава представляє собою найвищу форму людської цивілізації, що об'єднує різні народи та культури.

Для підтвердження цієї ідеї Данте використав ідеї святого Августина про мир як основу суспільного буття та слідом за Августином він проводить паралелі між градом божим і градом земним (людським і божим (космічним) світом).

Теза про єдину світову імперію очолювану одним імператором для Данте дуже природна і логічна. Він наголошує, що єдність світової імперії неможлива без єдиного правителя. Проте важливо зазначити, що Данте передбачав можливі заперечення: чи не перетвориться такий правитель на тирана? У відповідь Данте наголосив, що світовий монарх це своєрідне втілення колективного розуму всього людства. Його роль – бути гарантом єдності, оскільки без єдиного центру влади неможлива спільна воля народу: «І домогосподарство і держава і імперія і весь рід людський творять деяку згоду. Найкращий стан роду людського залежить від єдності воль.... Ця воля не може бути єдиною якщо не має єдиного правителя, чия воля буде здатною бути керівною для всіх». [6, с. 58]

На відміну від тирана, ідеальний імператор у концепції Данте не обмежує свободу, а навпаки створює умови для її реалізації. Він виступає як організуюче начало, що дозволяє кожній громаді розвиватися у межах загальної гармонії: «Монарх найбільше схильний найкраще управляти. Йому притаманні вірні судження і схильність до справедливості якнайбільше». [6, с. 48]

Данте вважав свободу найціннішим даром, який людина отримала від Бога: «Свобода – це величезний дар, закладений Богом у людську природу» [6, с. 43]. Аналізуючи хаотичну політичну ситуацію в Італії свого часу, він дійшов висновку, що справжню свободу люди можуть знайти лише під владою монарха. На його думку всесвітній імператор виступає як найвищий арбітр, здатний врегулювати конфлікти між правителями, припинити міжусобні війни, забезпечувати справедливість для всіх.

Таким чином, монархія в Данте це не заперечення свободи, а єдиний спосіб її збереження в умовах людської природи, схильної до конфліктів. Всесвітній імператор виступає гарантом миру, без якого справжня свобода неможлива: «Вільний той, хто існує заради себе самого... Правильні державні устрої мають своєю ціллю свободу, мають метою, щоб люди існували заради себе самих». [6, с. 45]

Данте вбачав у всесвітньому імператорі гаранта земної справедливості. Мир і справедливість для Данте не лише соціальні категорії. Це також по суті природні (майже теологічні) категорії. Данте зазначає: «Справедливість має вищу силу лише при монархії, а отже для найкращого влаштування світу має бути створена імперія або монархія». [6, с. 31] Трохи згодом у тексті Данте пояснює, що лише монарх як носій вищої влади, здатен втілювати у життя і найвищу справедливість: «Справедливість має у світі вищу силу тоді, коли вона властива тому, хто володіє вищою волею і владою; таким є лише один монарх; відповідно, лише притаманна монарху справедливість володіє у світі вищою силою». [6, с. 34]

Його концепція ґрунтується на томістському розумінні природного права, згідно з яким роль імперії полягає у тому, щоб стати фундаментом справедливого ладу, де імператор виступає не творцем, а виконавцем природних законів. Влада монарха полягає у втіленні вже існуючих принципів справедливості: «Має бути перший суддя, який припинить всі спори, і це і буде монарх або імператор». [6, с. 30]

Дантівський імператор не є абсолютним володарем над природним правом, не може змінювати або скасовувати його норми. Його місія полягає у виявленні та застосовуванні цих вічних принципів: «Право є ставлення людини до людини, при збереженні його зберігається людське суспільство, а при руйнуванні його руйнується і суспільство. Ціллю всякого права є загальне благо. Не може існувати право яке не має на меті загальне благо». [6, с. 88–89]

Природне право у Данте розуміється як об'єктивна реальність: «Порядок встановлений природою необхідно зберігати правом» [6, с. 97] Воно існує незалежно від волі правителя, а завдання імператора полягає у тому, щоб бути його найдосконалішим інтерпретатором. Таким чином, у Данте імператорська влада це не свавілля, а служіння вищим принципам справедливості, які кореняться у самій природі речей.

Данте пропонує оригінальне розуміння джерел імператорської влади. На його думку влада імператора має подвійну легітимність. Монарх отримує мандат одночасно від Бога (як божественне благословення) та від народу (як суспільний консенсус). Парадоксальний статус правителя полягає у тому, що він виступає одночасно верховним гарантом правопорядку та підзвітним закону суб'єктом.

Положення монарха у владній вертикалі своєрідне, бо він вищий за окремого громадянина, але нижчий за суспільство в цілому: «Не громадяни існують заради консулів і царя, а навпаки, консули заради громадян і цар заради народу... Монарха варто вважати слугою всіх». [6, с. 46] Ця концепція фактично поєднує теократичний принцип, народний суверенітет та верховенство права. Таким чином, імператор у Данте це не абсолютний володар, а скоріше верховний арбітр, чия влада обмежена як божественними законами, так і суспільним добром.

Особливу роль у концепції Данте відіграє вчення про Рим. Священна Римська імперія є для нього спадкоємицею Римської імперії. Данте надавав Римській імперії особливого сакрального значення у Божому плані спасіння людства. Він вказував на важливий факт, що навіть Христос під час свого земного життя визнавав владу імперії – народився за правління Августа і прийняв смерть за влади Тиберія: «При божественному монарху Августі існувала ідеальна монархія і тоді людський рід був щасливий». [6, с. 60]. Смерть Христа набула справжньої сили лише тому, що була санкціонована законною (римською) владою. Якби Пілат не мав справжньої юрисдикції, розп'яття втратило б своє значення. Таким чином, влада Августа (як і Пілата) була законною і отримала релігійне підтвердження.

У другій книзі «Монархії» Данте розвиває цю думку, стверджуючи, що історична місія Риму була божественно призначеною, а піднесення імперії відбувалося за явної підтримки божественного провидіння: «Отже, той народ, який у змаганні посів перше місце серед усіх, хто боровся за владу над світом, зайняв його за божественним рішенням» [6, с. 105]

Римський характер відрізнявся благородством, оскільки завоювання здійснювалися не з користолюбства, а заради загального блага: «Римляни мали на увазі благо республіки, а отже і мали на меті ціль права. Римський народ, підкорюючи собі світ, мав на меті загальне благо (благо народне). Цей святий, набожний славний народ знехтував своїми вигодами, щоб послужити всезагальному процвітання роду людського» [2, с. 89]. Імперія принесла мир і порядок як переможцям, так і підкореним народам.

Данте вбачав у Римській імперії унікальний історичний феномен – п'яту за рахунком, але єдину вдалу спробу створення світової держави. На відміну від попередніх імперій, Рим не просто переміг конкурентів, а довів свою особливу божественну місію. Філософ підкреслював, що сам хід історії свідчить про Божу волю щодо римського панування: «Римському народу належить панувати від природи». [6, с. 97]

Сучасна Данте Священна Римська імперія розглядалася ним як законний спадкоємець античного Риму, єдино правильна форма світової влади і есхатологічний ідеал державного устрою. Таким чином, Данте бачив у Римській імперії не просто історичний феномен, а важливу ланку у Божому плані для людства, що отримала своєрідне «божественне благословення» через провіденціальний хід історії та моральні якості римлян.

Данте, виступаючи за ідею всесвітньої монархії та верховенство імператорської влади, неминуче стикався з проблемою взаємин між державою та церквою. Питання про те, хто має бути вищим авторитетом (світський правитель чи духовний лідер) у його епоху знову стало центральним пунктом політичних дискусій.

У третій книзі свого твору «Монархія» Данте намагається довести, що імператор отримує владу безпосередньо від Бога, а не через папу. Для спростування тез прихильників папської влади, які стверджували зворотнє філософ проаналізував ключові біблійні тексти, які часто цитувалися для обґрунтування верховенства церкви.

Данте розглянув два важливі історичні приклади, а саме так званий «Дар Костянтина» (легендарний дарчий акт Костянтина Великого римському папі Сильвестру) та перехід імперської влади до Карла Великого. Своїм дослідженням Данте намагається підірвати юридичні підстави папських претензій на політичну владу над світськими правителями.

Недоліки церковного урядування, моральний занепад церкви та фальшивість «Дару Костянтина» Данте підмічає також у «Божественній комедії» [7]. У цьому творі поет висловлює гостру критику не лише світської влади, а й папства. Він звинувачує папу Адріана V та інших понтифіків у жадібності, Миколу III у симонії (торгівлі церковними посадами) у низці інших злочинів обвинувачує пап Боніфация VIII, Климента V та Івана XXII.

Данте пропонує інший підхід, ніж Марсилій Падуанський. На відміну від останнього, який повністю підпорядковував церкву державі, Данте вважає, що церква і держава існують паралельно. Вони не підпорядковані одна одній, мають рівний статус і повинні співпрацювати для загального блага. Для нього характерний чіткий поділ повноважень між цими двома гілками влади, адже кожна влада має свою сферу впливу – духовна влада відповідає за надприродне (вічне життя), а світська влада керує земними справами.

Філософським обґрунтуванням цієї тези стає ідея про двоїсту природу і двоїсте щастя людини. Виходячи з природи людини у людства є дві цілі – блаженство небесне і блаженство земне. Це двоїсте призначення вимагає двох окремих інституцій, а отже має бути влада духовна (церква) і влада світська (всесвітній імператор): «Отже, дві мети поставило перед людиною несповідне провидіння, а саме: блаженство тутешнього життя, що полягає в проясненні власної чесноти і знаменується раєм земним, і блаженство вічного життя, що полягає в спогляданні божественного лику. Ось чому потрібне було для людини подвійне керівництво відповідно до двоякої мети, а саме, з боку верховного первосвященника, який, відповідно до одкровення, вів би рід людський до життя вічного, і з боку імператора, який, відповідно до настанов філософських, спрямовував би рід людський на земне щастя». [6, с. 197–198]

Тобто Данте не займає позицію, що духовна влада володіє обома мечами влади і вручає світській владі її меч. Мислитель наголошує, що до миру людство мають привести два незалежних очільники – папа і імператор. Імператор отримує свою владу від Бога безпосередньо і відповідно йому підзвітний: «імператор, або монарх всього світу стоїть у безпосередньому відношенні до глави всесвіту, тобто до Бога». [6, с. 196]

Данте заперечує підхід Томи Аквінського, який все таки підпорядковував державу церкві і вважав, що саме з рук церкви, держава отримує свою легітимність. На відміну від свого попередника, він наполягає на рівноправності цих інституцій. Тома вбачав у державі лише інструмент для досягнення духовної мети (спасіння душі). Данте ж стверджує, що

держава має власну гідну мету – земний добробут і справедливість. Вона не підпорядкована церкві, бо її влада походить безпосередньо від Бога: «Я кажу, отже, що царство світське не отримує від царства духовного ні буття, ні сили, якою є його авторитет, ні навіть дієвості в абсолютному значенні слова». [6, с. 156].

Людині потрібні обидва шляхи і до земного щастя (через державу), і до вічного (через церкву). Це не заперечення релігії, а визнання самоцінності політики. Для Данте ідеальний світ – це гармонія двох влад, а не панування однієї над іншою: «Право давати владу царству земному суперечить природі церкви». [2, с. 195]

Таким чином, Данте не заперечує важливість церкви, але наполягає на її автономності від держави. Обидві влади мають різні, але однаково важливі функції в житті людини та суспільства. Чіткий розподіл і незалежність цих двох влад стане гарантією миру і вбереже від зловживань.

Довгий час церква сприймала Данте як ідеологічного противника. Ще у 1329 році його трактат «Монархія» зазнав публічного спалення як єретичний твір. Цікаво, що пізніше, у період Реформації, цей самий твір став ідейною зброєю протестантів у боротьбі з папською владою. У XX столітті ставлення католицької церкви до Данте кардинально змінилося. Колишній конфлікт між світською імперською владою та духовною владою папи втратив свою актуальність. Показово, що папа Бенедикт XV у своїй енцикліці до 600-річчя від дня смерті поета не тільки високо оцінив його творчість, але й схвально процитував ідеї з «Монархії», які колись вважалися єретичними.

Отже, дослідження політичної думки Данте Аліг'єрі в контексті співвідношення церковної та світської влади демонструє його унікальний внесок у розвиток філософії влади. Аналізуючи трактат «Монархія» та інші твори, можна зробити висновок, що Данте обґрунтовує необхідність єдиної імперської влади як гаранта миру, справедливості та свободи. Його ідеал це імператор, який отримує владу безпосередньо від Бога і діє як верховний арбітр, усуваючи конфлікти між правителями. Ця концепція стала реакцією на політичну роздробленість Італії та зловживання папської влади. На відміну від поглядів Томи Аквінського та Марсілія Падуанського Данте наполягає на рівноправності духовної та світської влади. Кожна з них має автономні сфери впливу, тобто церква веде до вічного блаженства, а імперія забезпечує земний добробут. Це розмежування спрямоване на запобігання тиранії будь-якої з гілок влади.

Список використаної літератури

1. Lewis R.W.B. Dante. A life. New York : Penguin Books, 2009. 205 p.
2. Dronke P. Dante and Medieval Latin Traditions. Cambridge: Cambridge University Press, 1986. 153 p.
3. Cassell A. K., Dante Alighieri, Catholic Church, Vernani, G. The Monarchia Controversy : An Historical Study with Accompanying Translations of Dante Alighieri's Monarchia, Guido Vernani's Refutation of the Monarchia Composed by Dante and Pope John XXII's Bull, Si Fratrum. Washington, D.C.: Catholic University of America Press, 2004. 403 p.
4. Ржевська В.С. Ідея імперії як засобу підтримки миру у творах Данте Аліг'єрі. Право і суспільство. 2023. № 2. Том 2. С. 271–278.
5. Ржевська В.С. Міжнародно-правові ідеї Данте Аліг'єрі щодо підтримки миру. Часопис Київського університету права. 2013. № 1. С. 316–320.
6. Dante Alighieri. The De Monarchia. Boston and New York: The Riverside Press, Cambridge: 1904. 216 p.
7. Данте Аліг'єрі. Божественна Комедія: Пекло / Переклав Максим Стріха. Львів: Видавництво «Астролябія», 2013. 352 с.

THE RELATIONSHIP BETWEEN SECULAR AND ECCLESIASTICAL AUTHORITY IN DANTE ALIGHIERI'S POLITICAL DOCTRINE

Viktoriia Bun

Ivan Franko National University of Lviv, Faculty of Philosophy,

Department of Theory and History of Political Science

Universytetska str., 1, 79000, Lviv, Ukraine

The article examines Dante Alighieri's political doctrine through an analysis of his treatise «Monarchy» (1313). Scholars such as R.W.B. Lewis, P. Dronke, A.K. Cassell, and others have explored Dante's political ideas, and this study deepens the understanding of his political theory through the lens of the conflict between imperial and papal authority in medieval Italy.

The author emphasizes that in «Monarchy», Dante articulates his vision of the necessity of an empire as a unified political entity that unites humanity under the rule of a single emperor. In contrast to papal theocracy and radical secular theories (e.g., Marsilius of Padua), Dante proposes a dualistic model of power: the emperor, who receives his mandate directly from God, governs earthly affairs, while the Church oversees spiritual matters. The author argues that Dante advocates for a harmony of powers, where the emperor is not a tyrant but a servant of the people and an executor of objective laws of justice.

Dante appeals to the divine origin of imperial authority, asserting that only a universal monarchy can ensure justice and order in the world. While he acknowledges the Pope's authority in religious matters, he insists that the Church should not interfere in secular politics. In the treatise, he examines the role of the Church and the papacy in society, defining their place as supplementary to secular monarchy.

A key aspect of the work is that Dante, though advocating for the independence of secular power, sees it not merely as a means of control and domination but as a crucial instrument for ensuring the common good. This approach allows him to construct a model of governance that not only maintains order but also safeguards freedom and justice in society. It is also demonstrated that Dante stresses the emperor's authority as derived directly from God yet also from the people, lending his concept a modern resonance.

The author further explores the influence of Aristotle's philosophy and Thomas Aquinas's thought on Dante's political views, as well as the theological foundations of his concept of power, which shape the basis of his political ideas. Notably, Dante's theories, initially condemned by the Church, later influenced Reformation thought and modern concepts of the secular state.

Key words: Dante Alighieri, Monarchy, secular power, ecclesiastical power, papacy, natural law, state, justice, freedom.